

perstites fuerimus, qui novimus hominem nulli non charissimum; nec a nobis unquam de-
bit oblivio, quantis ille charitatis, et comis urbanitatis officiis enituerit; quantaque virtu-
tum omnium, Christianae praesertim toleran-
tiae Documenta, et propterea sui desiderium posteritati reliquerit.

NICOLAUS PEZA:

Equestri genere majoribus, qui Regibus nostris et aere proprio, et militia inser-
vierant, Nicolaus Peza Mexici natus est quinto Kalendas Octobres, decimi octa-
vi saeculi anno duodecimo; aetatisque primo, et vigesimo Jesuitarum Institutum amplexus fuit. Id annorum adolescens, non indolis levi-
tate, non humanae gloriae cupiditate; sed animo soluto, ac libero, solidas comparaturus vir-
tutes, ac suae juxta, et aliorum saluti consul-
turus, ad religiosae familiae vexilla se contu-
lit. Magni certe refert, quo accedas animo ad virtutis militiam: etenim tirones, ut plurimum, dum a profanis moribus evelluntur, atque ad novam semitam informantur; assidua, et ingen-
ti secum ipsis conflictatione opus habent, priusquam ad veteranorum maturitatem in tractan-
dis armis pervenerint. Nicolaus autem ab ini-
tio tirocinii multa jam stipendia promeritus vi-
debatur, eamque ab illis exordiis operosam, atque apprime piam vitae rationem instituit, cui constanter ad annos plus quadraginta insti-
tisse mirabantur postmodum, qui toto fere illo tempore cominus ipsum intueri, atque alloqui familiariter potuerunt. Tiro igitur ferventissi-
mam operam cum pietati dedisset, nihil ab se-
met desciscere per eos annos visus est, quibus
B 4 et hu-

et humanas, et divinas litteras ex more Societatis edidit. Pro quo studiorum curriculo plura illi tum a natura, tum ab industria fuere adminicula: facili enim, acuta, et feraci mentis virtute fuit praeditus, atque insuper nihil otio concedens, in his excolendis nativis dotibus accuratissimam diligentiam adhibuit. Ita demum qui cum pluribus ingenio eminenti adolescentibus litterarium stadium cucurrerat, praemio inter primos donatus est, ac publicas theses ad diem integrum propugnavit, honorante palaestram magna nobilitatis Mexicanæ frequentia, quae pro gentilitia Pezae claritudine lubens convenit. Provectus inde ad Sacerdotalem dignitatem, libavit hostiam Deo gratissimam purus ille animus, atque, ut mortalium est conditio, plane dignus, qui ad Divinam aram Minister accederet. Ab eo die, in quo propius gustare caelestes delicias datum illi fuit, nunquam abstinuit a re sacra quotidie facienda; nisi aut lecto ipsum affigeret gravis infirmitas, aut iter aliquando agenti omnino deesset opportunitas. Ab eo etiam tempore desudare incepit in sordibus animorum poenitentia expiandis: quam arduam, et laboriosam provinciam singulari ornatus prudentia, et indefessa charitate aggressus est. Nullum ab se repellat, nullum non hortabatur dulcissimis verbis: quae sane viri humanitas et a primis accedentibus experimento nota, et ab aliis intellecta, quamplures alliciebat, ut ad ipsum se conferrent pro conscientia extergendis.

Post

Post quadriennium fere ad Magisterium promotus, Mexici primum, dein Angelopoli philosophiam externis adolescentibus tradidit: quo in munere exercendo constabat liquido, quam ille sedulam adhiberet intentionem, ut commissi suae potestati pueri tum in re litteraria, tum potissimum in virtutibus adolescerent. Quae dictabat in ludo, longa cogitatione, atque impenso studio paraverat in cubiculo: ut profecto nihil esset Pezae scriptis diligentius, purgatius, enucleatius elaboratum; illaque scripta, cum anni procederent, idcirco Socii juvenes expetebant, quod implicatiora quaelibet in iis legebant miro explanata ordine, ac perspicua facilitate. Utrobique habuit auditores, qui magna adstantium acclamatione publicum dedere philosophiae specimen; et qui, vertentibus annis, honori fuere Magistro; quos inter silentio praetermittendum non puto Emanuele Gurajam, qui Mexici natus, nomen illustre Societati dedit, atque ex opulentia, et avita nobilitate, voluntarie pauperrimus, et religiosae demissionis cultor eximius, in exilio interiit. Nec laudare omitterem Dionysium Perezium, alterum Pezae auditorem, nisi clarissimis ejus virtutibus locum alibi dedissem. Ab hocce bino philosophiae curriculo ad Morum Theologiam in Guadalaxarensi Collegio edocendam immittitur. Quod munus cum ad annos aliquot maximo civitatis plausu exercuisset; Divinae scientiae Magister, atque insimul Seminarii puerorum, quod vulgo appellant Sanctum

Joan-

Joannem, Rector in eadem urbe designatur. Et hoc illi praecipui fuit sudoris, ingentisque apud Deum meriti, apud homines gloriae theatrum. Quidquid conatus, ac diligentiae mortalis infirmitas adhibere solet ad rem aliquam obtinendam; per totos octo annos adhibuit Nicolaus in Guadalaxarensium puerorum institutione. Nihil, utcunque arduum esset, omittebat, modo posset alumnos ad virtutis, et litterarum amorem excitare: huc omnes ejus cogitationes, huc diutina cum ipsis colloquia, huc proposita praemia collineabant. Praemia, inquam, et suavissimae cohortationes: nullum enim, Peza Rectore, verbum erat de poenis infligendis, quas tristi, et severo ingenio Praeceptores inurere solent, tanquam fingendis adolescentibus idoneas. His omnino remotis, Nicolaus praeclare novit rationem, sibi ab alumnis conciliandae auctoritatis, quanquam ea, quae praestabat ipsis officia, plus essent sollicitae Parentis, quam austeri Moderatoris. Habebat apud se parvum suppellectilium indicem, quas unusquisque in Seminarium intromiserant: ne scilicet, ut id aetatis esse solet, aut abalienarent, aut amitterent. A pluribus obtinuit, ut, quas pecunias quocunque nomine sibi compararent, ad ipsum deferrent custodiendas; easque singillatim depositas, necessitatis tempore ministrabat. Potiori cura invigilabat super alumnos, quorum Parentes in urbe non erant: ab his enim Dominica quaque die rem etiam linteariam purgandam excipiebat; quam annotatam in schedula tradebat foemi-

minis, quarum id erat ministerii, et suam unicuique candefactam sabbato restituebat. Siquis morbo corripere, nullam non tentabat viam, ad solandum, reficiendum, et pristinae valetudini reddendum infirmum. Cuidam male pustulis vexato, die, noctuque sedulus adstitit, nihil exhorrens ad olidum, ac deformatum miseri vultum, nihil parcens vilissimis etiam, et servulo dignis operis; ac vita denique functo, tanquam orba Mater, lacrimas dedit amarissimas. Tanta comitatis, amoris, ac diligentiae Paterfamilias nihil a pueris fieri postulabat, quod ipsorum bono futurum existimaret; quin illi protinus obedirent. Erant in eo Seminario, qui grammaticae, qui philosophiae, qui Theologiae dabant operam; et Nicolaus nihil interrupto labore, nunc ad hos; nunc ad illos, pari tamen ad omnes cura respiciebat, cum uno quolibet de suis agens, tanquam ille solus esset, cujus ipsi incumberet educatio. Quibus omnibus ut satisfacere posset, a necessaria somni quiete carpebat horas: alumnis enim somno deditis, ipse sibi vacabat, atque ad multam noctem, persaepe ultra dimidiam, sive Divina secum ipse volveret, sive aliis pietatis operibus intenderet, solus per Seminarium inambulabat; et cum inde ad spatium horarum circiter quatuor sopori indulsisset, alacriter e lecto surgebat, statimque ab illucescente die totus videbatur in alumnorum bono promovendo. Neque tamen ut bono duntaxat civilis, et litterariae institutionis incumberet; quippe prima illi,

illi, atque intentissima cura erat, ut ad solidas Christiani hominis virtutes informarentur. Assiduis cohortationibus obtinuit, ut ad caelestem dapem ter in hebdomade accipiendam volentes accederent; ut quotidie ad horae dimidium commentationi sacrae vacarent, mane ad quadrantem horae, ad alterum quadrantem vespere; ut singulis annis in hebdomada, quam Majorem vocamus, piis meditationibus ad Lojolae mentem intenderent: quibus profecto diebus et ipse pro captu puerorum res Divinas ferventissimis verbis enucleabat; et praesto semper erat, exemplo vocans ad stas lectionis, meditationis, et caeterarum precationum horas. Externi etiam homines confluebant per eos dies in Seminarii Sacellum, certe cum voluptate conspecturi juvenum id annorum modestam pietatem; sed maxime admiraturi sedulam, et industriam Rectoris charitatem, qui suam illam familiam tam caste ducebat, tantisque conatibus ad criminis odium, ad virtutis amorem assuefaciebat a teneris. Atque id in causa, cur palam diceretur: ab illo Seminario condito nunquam ibi tantam alumnorum frequentiam visam esse, nunquam tot juvenes virtute praeclaros, nunquam litterarii profectus tantam copiam, tam illustria posteris monumenta. Meminerint adhuc Guadalaxarenses famosum illud triduum, quo magni nominis theses Ascensius Palomera, egregius id temporis alumnus, defendit; nec tempus facile obliterabit alumnus Nicolai alterum, Romo cognomine, qui theses ibidem ingenti Sapientum plau-

plausu propugnavit. Nihil propterea mirum, quod, proficiscente ab Seminario Peza, tota civitas inclamare audita sit: *Talem hominem, cum semel id muneris aggressus esset, nunquam utique removendum.*

Sed cum Moderator Collegii Sociorum in eadem urbe, honestis quidem de causis, intempestive tamen, posuisset hoc regimen; idem suscipere jubetur Nicolaus. Gubernationem adiit, sane reluctans, cum maximopere fugeret, Sociis praeesse; quorum nedum magistratu, verum etiam contubernio minime dignum se credebat. Caeterum facile coniciens, brevi se ab onere liberandum, quoniam suffectus interim esset pro tertia duntaxat triennii parte conficienda; patienter admisit dignitatem, quae sibi quidem praeter opinionem acciderat. In illa constitutus, nihil immutare visus est consuetam vitae rationem; nec aut comem, et hilarem vultum, aut demissa, et urbana verba deponere. Intenta, sed prudens religiosae disciplinae custodia; suavis, atque in omnes aequabilis charitas; ad stas distributionis horas non interrupta constantia; solidae fuere bases, quibus non mediocriter laudatam gubernationem instituit. Dignus plane, quem in eo munere coegissent incanescere! Aliter tamen Superioribus visum est; qui, confecto triennio, quod diximus, Primarium Theologiae Professore ad Angelopolitanos Pezam appellarunt. Magno certe id contigit Sociorum juvenum bono, qui philosophiam in eodem Collegio repetebant: nam ad homi-

aem

nem et scientia clarum, et religiosa pietate venerabilem, et charitate praecipuum, cuicumque patebat aditus; sive in litterariis difficultatibus lumen, sive in animi dubiis consilium, sive in aliis angustiis, quibus obnoxia mortalitas est, solatium exquirent. Accedentes illos diu, noctuque liberalis excipiebat, idoneisque verbis, hilaritate semper conditis, ad interrogata respondebat. In ludo eruditurus adolescentes externos, iisdem fuit dotibus, atque indefessa diligentia, quibus olim philosophiae Magister enituerat. Post annum novo munere donatur in Vallisoleto Collegio, missus a Provinciae Moderatore Francisco Zevallio, qui fabricationi domus intenderet, quam his excipiendis, qui piis Lojolae meditationibus vacarent, erigere coeperat sub Antonii Belosi strenuitate Michoanense illud Sociorum Collegium, partim suis impendiis, partim a beneficiis corrogata pecunia. Et Belosus, vir mire diligens, aedificium inchoaverat; sed qui eidem etiam in posterum regendo destinabatur, morte praereptus immatura, sudoris fructum sui colligere non potuit. Uncialium argenteorum ad viginti millia ejusdem domus impensa constiterat; quorum septem millia donaverat magnifica largitate Nicolaus Monterus, in eadem urbe Canonicus optimi nominis, quem in Socios mire beneficium alibi demonstravimus. In perducenda tandem ad exitum, atque omnibus munienda necessariis, illa charitatis officina; mirum fuit, quo conatu adlaboraverit Peza, cui toto vitae tempore, quo-

cun-

cunque in loco pedem figeret, primus erat scopus aeterna salus animorum, per hujusmodi piarum exercitationes potissimum procuranda. Magno certe Michoacanensium emolumento credebatur indefessam daturus operam illi muneri homines excitandi ad Creatoris Numinis amorem, ad salutare criminis odium, ad aeternitatis cogitationem.

Et jam paratis omnibus, ante mensem inchoare Praefecturae officium decreverat Nicolaus, cum repente ab opere abstinere jussus est; atque indicta lege de Jesuitarum exilio, alacritate mirabili arripuit immensum iter, per mare, per terras transductus cum Sociis ad Pontificiam ditionem. Facile conjicitur, quid per viam passa fuerit ingens calamitosorum multitudo, qui sibi mutuo dolorem multis adaugebant nominibus, qui etiam navigiorum malis, plurimisque aliis incommodis non assueverant, quorum a nobis nonnulla memorata sunt alibi. Hoc enimvero in Nicolao mirabile, quod subridenti vultu, quo delicias patrii solii reliquit, eodem per tot maris incommoda, et pericula duravit; eodem peregrinus venit in gentes, quarum linguam non noverat; eodem et per varios casus, angustias, morbos, miseras, vitam exulis egit toto fere decennio. Ad Castrum Sancti Petri posito, temporaria datur cura Sociorum, qui tertio probabantur post studia: et hic, quantus erat indolis lenitate, ac religiosae disciplinae observantia, liquido constitit in fervidis illis, amore tamen, et suavitate plenis cohort-

cohortationibus ad Instituti mores retinendos, utcunque ab rebus oppido perturbatis difficultates pullularent. Inde Bononiam delatus, illibatae morum innocentiae, castigatissimaeque pietatis exemplar domi se praestitit; ex qua non pedem efferebat, nisi aut Numen Eucharisticum adoratum contenderet, aut aegrotos inviseret, aut urbanitatis gratia Socium quemdam comitaretur: ipsi enim commercii cum externis nihil erat omnino. Audiit tandem supremi Pontificis vocem, qua per orbem legitime sonante, communem vestem, Ignatianae familiae nomen, collegiorum contubernium, atque avitam disciplinam deserere Jesuitae imperantur. AEquo animo Nicolaus obtemperavit, qui vicariam Christi potestatem imprimis venerabatur. De pia tamen vivendi ratione, de ingenita mansuetudine, de sermonum maturitate, de fervidis exercitationibus nihil remisit; imo frequentior erat in visitandis morbo correptis, et verborum idonea suavitate recreandis afflictis, illis praesertim, quorum aetas, quia juvena robustior, periculis erat propinquior. Porro apud ipsos toto virium conatu promovebat, ne segnis otii turpitudini, neu cuidam vitae oscitantiae florentem vellent aetatem committere. Talem se praebuit ad annos propemodum quatuor ab Societatis excidio, super hujusmodi eventu nullam unquam emittens acerbam vocem, neque vultu praeseferens aut moestitiam, aut supercilium. Alvi denique fluxione cum aliquandiu laborasset, quam initio minus periculosam

cre-

crediderat; eo vis morbi repente prorupit, ut ad Socios omnes celeriter nuntiatum sit, Nicolaum aegrotare mortifere. Ut erat imprimis charus, et maxima inter Mexicanos auctoritate, accurrunt hi quamfestine, Medicus accersitur, pro vita hominis producenda. Sed frustra jam in humanis remedia: munitur Viatico ad aeternitatem, sacro ungitur Oleo, roboratur postremis Ecclesiae precibus, expirat tandem placide septuagesimo septimo saeculi praesentis anno, aetatis vero sexagesimo sexto. Ad Divae Mariae Magdalenae Paroeciales Aedes in communi Sociorum moestitia tumulatus est.

Qualis fuerit in externa vitae ratione Nicolaus Peza, brevissimis quidem lineis descripsimus; quoniam non fuit ex eo virorum illustrium genere, quos aut diuturni ad gentes in annuntiando Evangelio sudores, aut excellentia Magistratum, aut munera multiformia decoraverunt. Pauca nunc de moralibus ejus exemplis delibemus: et primum quidem de amore in Deum, qui fons ille mundus est, unde homines derivant puriores, atque excelsiores virtutes. In hoc sacro fonte bibit Nicolaus vehementissimum illud peccati cuiusque odium, quod sane demonstravit, et vitam ipse ducens, ut infirmitas mortalium est, ab hujusmodi peste remotissimam; et apud omnes, quibuscum agebat, alacriter promovens vitandi criminis, amandi Numinis rationem. Aestuabat hominis vultus, cum de his verba faceret e suggestu; et sermones ejus familiares in haec potissimum in-

P. II. C ci-

uidebant. Noverat mire industrius, quidquid in colloquiis ageretur, ita rem vertere, ut in argumenta pietatis convenirent. Nec id solummodo, cum sibi res erat apud familiares, et notos longa consuetudine: testis adhuc superest, qui saepe vidit ingredientes ad Nicolaum homines, vendendae scilicet mercis alicujus causa, quos ille aut solo nomine, aut omnino nihil audierat; nihil tamen secius ipsorum animos Deo lucrandi non praeteribat occasionem: quippe solita sensim arte, de criminum foeditate, de iis expiandis confessione, de accedendo ad Eucharistiae religionem, sermones instituebat. In iis etiam, ad quos verba praesens ferre non poterat, amoris Divini flammam accendi annitebatur: nam eo ductus motu, et Mexici, et Angelopoli, et postremo Faventiae (quanquam exul, nec abundans pecunia) suis ipse impendiis curavit, typis mandari ferventissimas preces pro quotidianis operibus ad Deum imittendis; ut etiam formulam piissimorum affectuum, vulgari nomine *homagia* dicta; quos utique affectus ut animo intento pronuntiaveris, Divinum fere senties ad cordis intima incendium. Nulla unquam occupationum multitudo Pezam impediabat, quominus horae spatium, ex constituto Societatis, quotidie daret sacris meditationibus; quibus etiam intentus erat inter maris incommoda, vix e cubili surrexerat. Cum Corsicam e Gaditano portu navigaremus, a Socio quodam interrogatus: Quidnam illa die fecisset? Ille (sine dubio, ut com-

pro-

probaret facti vir optimis, et candidissimis moribus, nullam profecto excusationem relinqui, siquis vel eo tempore talia non perageret) *Feci nimirum, inquit, quod diebus omnibus: nam ut primum evigilavi, ad horam incubui, ut ex more Divina meditarer; deinceps hanc ipsam horam revocavi ad trutinam, et qua potui diligentia, coram Deo inquisivi, num ad rectam legem meditando intenderim? Postremo, quoniam ad aras facere non licuit, verti me ad vota suscipiendi Numen Eucharisticum. In hoc visitando Numine frequens erat, et fervidus; utcunque opus esset eripere otium ab summis occupationibus. Guadalaxarenses alumni suas instituerent pueriles lusiones in illo ambulacro fugiebant, qua transitus erat ad Sacellum domesticum: certo enim intellexerant, illac assidue transiturum Nicolaum Rectorem. Et quid deliciarum, suavissimaque dulcedinis in illa Divina familiaritate gustaverit, facile noscebatur ex vultu hominis ad modestum fervorem composito. Cum graviorem quorundam alumnorum noxam moerore olim affectus reprehenderet, haec ad congregatos noxios dicere auditus est: *Equidem apud vos asseverare nihil dubito, non mihi satis fuisse, pluries adorare, ac precari Numen Eucharisticum, ut tantam hanc, qua vos me affecistis, angustiam deponerem; cum alias, quaecunque mihi superveniat calamitas, vix ad hoc Numen venerabundus confugio, sileant interni fluctus, atque ad optatam redeam serenitatem. Quod cum vehementiori voce, vultuque lacrimis madido**

pronuntiasset; mire compuncti animo fuere no-
xii, Rectoremque subinde Divino ardentem amo-
re, ac donis ornatum coelestibus praedicabant.

Charitatem erga homines anxie diligens
excoluit; atque in eo genere ad altissimum
magnitudinis fastigium pervenit. Bona homini-
bus, cujuslibet ea sint generis, procurabat so-
licitus: consulebat enim, qua poterat, omnium
honori; facilis erat ad alienam laudem, nec ad
ullius unquam bonam existimationem laeden-
dam aut ipse vergebat, aut alios vergere, se
praesente, patiebatur: institutum enim sermo-
nem in alia industrie derivabat; ut primum au-
diebat, alterius nomen sive personata morda-
citate, sive aperte maledico dente vellicari.
Quod si satis non esset modestis precibus ten-
tasse, ut ad sermones alios deflecterent; nega-
bat propalam, ultra se auditurum, si talibus
obstinate insisterent. Pro bono animorum con-
stanter alacris, atque indefessus adlaboravit,
tum sacro ministerio confessionum intendens;
tum e suggestu facunde juxta, ac ferventer ad
populum dicens; tum consilia postulantibus li-
bentissime impertiens; tum obvios interdum ad
castum Dei timorem cohortans; tum in mo-
rum probitate adolescentes instituens. In iis
etiam, quae corporis bona sunt, egregie mise-
ricors adjuvit homines. In amoribus, ac deli-
tiis habebat infirmos visitare, muneribus recrea-
re, suavibus verbis ad patientiam hortari. Sae-
culi currentis anno sexagesimo, cum febrium lues
Guadalaxarae grassaretur, atque ille animadver-

teret, ex infima plebe periclitari complures,
quoniam tot aegrotos publica nosocomia non
caperent; nihil sibi non tentandum existimavit,
quo miseris in extrema necessitate subveniret.
Ac primum quidem efflagitavit commodari sibi,
pro valetudinario erigendo, vacuum eo tempo-
re Seminarium, quod *Antiquum Tridentinum* ap-
pellabatur. Inde corrogata undique stipe pro
stragulis, culcitis, Medicis, medicamentis, at-
que aegrorum cibariis; curavit confestim ege-
nos quamplurimos illuc importari. Atque eum
dedit bonum odorem per universam civitatem
eximia Nicolai charitas, ut ex Optimatibus plu-
res ultro convenirent, suis ministraturi manibus
alimentum, quo tempore prandebant aegroti:
quod etiam officium non dedignatae sunt pri-
mariae foeminae languentibus e sequiori sexu
praestare. Tantaе charitatis fama vulgata, Col-
legii Canonicorum inprimis enituit beneficen-
tia: siquidem unciales argenteos centum, ad sin-
gulas hebdomadas persolvendos, obtulere spon-
te in Pezae charitatis auxilium. Qualibet hora
diei vel Socius, vel externus aliquis ipsum vel-
let alloqui, animo semper alacri, et vultu co-
mi audire paratus erat; imo et obsequia, siqua
peterent, nihil praestare cunctabatur. Transeun-
tes per Guadalaxaram Socios, qui plurimi erant,
ut situs est urbis; tum verbis, tum factis libera-
liter excipiebat; ut id intuentes alumni, magno-
pere obstupescerent ad eximie benevolam Re-
ctoris charitatem. Enimvero libentiori hanc ani-
mo exercebat, quoties corporis adjumentum por-

rigens, etiam animi necessitati succurreret. De viro, et foemina, quibus male inter se de matrimonio convenerat, colloquebatur Guadalaxarae cum familiari quodam; qui cum repente lamentaretur, dolendam ipsorum filiae vicem, quae in Parentum dissensione, ruere in praecipitabilem poterat: *Et quid, inquit Nicolaus, haec ad me nuntiare distuleras? Equidem nescivam, filiam illis esse; cujus utique providendum est nihil dubio periculo.* Et certe illo ipso die, quoad potuit, enixus est, ac tandem obtinuit, in Virginum gynaeceo collocari puellam educandam; cui suppeditavit etiam pro cubili, et honesto cultu necessaria quaelibet, partim suis impendiis, partim corrogata pecunia. Intellexit olim, egenam quamdam familiam domo egredi non posse; quo enim honeste operiretur, plane non habebant: et cum nihil nummorum Nicolao tunc esset, confestim vendidit, quae magni aestimabat Pauli Sannerii opera, rem fortasse pretiosiore in pauperrima sua suppellectili; atque habita pecunia convestit miseram: *Ut possint, ajebat, ad Sacras Aedes accedere, confessione criminum expiari, et coelesti dape recreari.*

Hoc uno sane nomine haud contemnebat pecunias; ut nimirum opportuno tempore indigentibus distribuere: caetera enim pro victu modico, cultu ineleganti, atque omnino vili suppellectili, nihil eas credebat necessarias religiosa ejus paupertas. Hanc virtutem, quam tantis Lojola praedicabat laudibus, dignus ejusdem

dem filius ad postremum usque spiritum tanquam Parentem coluit. Nunquam non vidi Nicolaum attritis usu, et pene laceris vestibus; ut profecto suspicari quis posset, illi pactum interfuisse cum sarcinatores domestico, ut quae deteriora scruta essent in officina sua, ea sibi destinarentur. Post extinctam Societatem deposuit quidem habitus formam, Pontificiae legi obsecuturus; ad novum tamen statum totus in ipso veteri panno comparuit; tantum, quod opus erat rebus praesentibus, immutato. Et qualis in suimet cultu, talis etiam fuit, ut supra demonstravimus, in domestica suppellectili. Paucis utebatur; erga ea tamen ita erat affectus animo, ut iisdem exspoliari penitus non renueret, cum illa ipsa utilitati alicujus esse intelligeret. Longe semper fuit ab iis omnibus tum verbis, tum factis, quae vel remotissime contaminare possent castimoniae laudem; in qua quidem videmur jure adstruere posse, singulari privilegio donatum fuisse Nicolaum, non ea sentiendi, quae sunt hominis: testis enim est primae notae, atque incorruptae fidei Sacerdos, qui audivit illum aperte dicentem: *Equidem miror, qui possint homines de castimonia vexari.* Attamen obsepiebat oculos ejus gravissima modestia, ne fortasse per illos accederent carnis blandimenta. Nec praeterea inermis erat hominis castitas: corpus enim crudeliter afflictabat, tanquam sibi domandum hostem validissimum suscepisset. In Castro Sancti Petri cum moraretur, concubia nocte in domus hor-

tum descendebat, et sua in semet atrociter usus manu, carnes flagello dilaniabat. Externi quidam, eandem domum incolentes, audiebant quidem strepitum, atque initio mirabantur, omnino ignari, quid rei esset: causa tandem cognita, postridie locum, unde strepitus audiebatur, curiose investigarunt, atque herbam infectam sanguine reppererunt. Quadam etiam die flagellum ibidem inventum est, nescio quo casu, in ipso certaminis loco derelictum: quod flagellum post longum tempus, venerationis ergo, conservabant. Ab hoc tamen macerationis usu desistere coactus est: nam eo se dilaceraverat, ut tandem in chirurgi manus devenire necesse fuerit, et putrefactam verberationis asperitate carnem, pluries iteratis vulneribus, resecare.

Luculentum habemus testimonium de Pezæ doctrina, praesertim in sacra morum scientia, quae tota in quaestionibus de christiano officio versatur, atque a Sacro Codice, Conciliis, Ecclesiae Patribus, Doctoribus, et Jure utroque fere derivat sententias. Utique vir hac in re praestantissimus (quem ab scriptis vulgatis cultissima Italia laudavit) ante annos aliquot assebat: Nicolaum Pezam in hac morum scientia dignum esse successorem Seguræ, Oviedi, Lazcani, Huertæ, aliorumque illustrium virorum, qui anteactis aetatibus Mexicanam Provinciam decorarunt. Ipse tamen Peza, iudex suimet parum aequus, ut nihili se faciebat, ita et nihili ab omnibus aestimari voluisset. Ea
prop-

propter ad quoscunque demissionis actus paratus erat, ac ferme ingenio proclivis. Illum semel vidimus Angelopoli, cum primarius Theologiae Magister theses publice propugnaret, ab innata sua mansuetudine paululum deflexisse. At quantum pro levissima noxa demissionem! Moris ibi erat, Socios philosophiam repetentes, quo die Professor aliquis in arenam descenderat, prima noctis vigilia ad ipsius cubiculum gratulationis causa convenire universos. Nobis igitur ad Nicolaum intransibus hora praestituta: *Quid, inquit, per Deum immortalem, hoc ad me honoris deferitis vos, qui dignus plane sum ob meam animi impotentiam, non certe officio vestro, sed publica objurgatione?* Atque in eo genere tanta in semet dixit, tam acriter immeritum reprehendit; ut qui testis non audisset levissimum irae impetum; reum illum fortasse ingentis criminis pronuntiasset. Guadalaxaræ Seminarii Rector, cum, ut supra memoravimus, in Majori hebdomade singulis annis et suos alumnos, et externos aliquot excoleret meditationibus Divinis; feria quinta, decumbentium in triclinio pedes religiosa submissione deosculabatur, et postmodum suis ipse manibus, atque impensis, copiosius prandium ministrabat. Magni quidem erat momenti conspicuum istud christianae demissionis exemplum, ut ad sectandam virtutis pulchritudinem magis ac magis incitarentur animi, rerum aeternarum cogitatione commoti. Quo tempore Nosocomium ab semet erectum, ut demonstravimus,
re-

regebat; vocatus fuit nominatim, qui vilissimo in tugurio jacentem infirmum confessione muniret. Nihil distulit ille vocanti satisfacere: atque officio praestito, permagnam aegri necessitatem miseratus: *Quid obest, interrogat, quominus more pauperum, qualis es, medicamentis juvandus alibi transducaris?* Tum ille: *In publica nosocomia immigrare nolui, quoniam miseras, et poedorem audio, quibus inibi languentes confiuntur: voluissem profecto in tuum; sed cum in tanta ab illo longinquitate commorer, nec pro solvendis bajulis habeam, neminem inveni, qui gratuito id faceret.* Hic Nicolaus, oblatam sibi occasionem arripiens et charitatem exercendi, et semet insuper contemnendi, cujus desiderio incredibiliter flagrabat: *Agedum, inquit, ego sum robustis viribus, et libenter te vebam.* Quò vix pronuntiato, supposuit humeros, atque onustus infirmo per viam publicam incedebat; cum forte occurrerunt viri quidam in urbe primarii, qui rem conspicati, atque ad Nicolai charitatem, ac demissionem obstupefacti, continuo levaverunt onus; pro quo, et caeteris quibuscunque in Nosocomium deferendis, ipsi suo sumptu bajulos persolverunt.

In adolescentibus ad pietatem, et litteras informandis, eximia semper usus est mansuetudine; quin ad totos octo annos, quibus praefuit Guadalaxarensi Seminario, pueri unquam viderint in ejus vultu irae motum vel levissimum. Quod sane mirum est in diuturna, et vix interrupta consuetudine cum puerorum glo-

bo,

bo, quorum aetas, et incogitantia, ubi maxime plures conveniunt, et se mutuo ad intempestivos ludos excitant, centies per diem Moderatorum stomachum commovent. Nicolaus autem ab suis alumnis nihil unquam petiit, quod non tandem obtineret; sive urgere precibus crederet opportunum; sive blandus adhiberet imperia. Eandem facilitatem in alumnis invenit, pro pluribus immutandis in Seminarii disciplina, nonnullisque oneribus, quae utilia censuit, injungendis: ad quae nova onera calcitrare pueri solent, nisi omnino poenis terrentur. Magni videlicet refert in puerorum institutione, si J su Christi spiritu, qui spiritus dulcedinis, et lenitatis est, amorem illorum, atque auctoritatem tibi compares! Haec Rectoris mansuetudo, atque actiosa sedulitas in educandis alumnis cum fama vulgaretur per universam Guadalaxarae ditionem, suos liberos maxima cum voluptate Parentes deferebant in Seminarium Sancti Joannis; et sibimet gratulabantur, quod illos apud hominem collocarent, a quo certe imbuerentur iis omnibus, quae possunt ea aetate adolescentēs perdiscere tum in casto Dei timore, tum in scientiarum laude, tum in civili disciplina. Et ille quidem sui munēris gravitatem assidua cogitationeolvebat, probe intelligens, maxime interesse totius Reipublicae, ad quos mores, ad quam doctrinam a teneris informemur. Atque ea propter, cum a Seminario remotus, amicum audiret sibi gratulantem, quod a per-

in

in haec illico respondit: *Ego vero gaudebam inprimis, hoc fungi munere, quo nimirum aliud non video accommodatius ad promovendam ex Sociorum Instituto tum Dei gloriam, tum publicam utilitatem.* Revocabat saepe in memoriam, sibi instituendos tradi, qui sive ad mercaturam, agriculturamve, sive ad quaevis alia civilis, aut militaris vitae munera, sive ad Tribunalia, sive ad Sacra Ministeria, pro sua quisque conditione, adscriberentur, tales fere futuri essent in constitutione Reipublicae, quales ipse tunc adolescentes effingeret. Tam frequenti, et seria meditatione de officii sui gravitate id assecutus est, ut quidquid semel fecerit in pueris gubernandis, nunquam facti poenituerit. Testis adhuc est Bononiae, quocum ille agens familiariter, persaepe asseveravit: *Nullius rei conscientia se sollicitari pro toto tempore, quo juventutem instruxit: quod si rursus eidem muneri praeesse imperaretur, non aliter praefaturum.* Uti que Guadalaxarenses Nicolai Pezae memoriam multis nominibus posteritati mandabunt; qui bono ipsorum tot annos egregia sedulitate insudavit.

JOSEPHUS RAPHAEL CAMPOJUS.

Vir sapiens, certe inter primos nostri aevi; qui natus illo tempore, cum scientiarum sapor optimus in Novohispanis torpuerat; ipse sibi, nullo magistro, nullo ductore, palatum eruditum conformavit, optimasque litteraturae universae institutiones per se se solus detexit; omnino dignus est, quem in Mexicanis illustribus memoremus. Hic fuit Josephus Raphael Campojus, qui patriam habuit oppidum in Cinaloviis, quod indigenae vulgo appellant *Los Alamos* ob copiosas ibi loci populos; atque inde Campojus ipse patriam suam, aptato quidem nomine, latine Populopolim nuncupavit. Erat Populopolis ex illis remotis oppidis, quae adversus finitimos indigenas, Hispanae dominationi non subjectos, in praesidium excitabantur; atque a primis illis praesidiariis, bene de Rege Hispano, ac de publica re meritis, originem trahebat gens Campojorum. Haec sane, ut posita longissime a delicatulis opulentarum urbium moribus, tota coaeruerat, et se se perpetuaverat ex animosis, et praestanti vigore hominibus, qui quasi Spartanis legibus vivebant; quas tamen Christianae Religiones, omniumque pro victu, et honesto cultu rerum abundantia temperaverant. Et quan-
ti